

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף יד

ההוא ארוס וארוסתו: באה ארוסה מעוברת וטוענת שנתעברה מהארוס, והארוס מסכים לדבריה שנתעברה ממנו. רב יוסף התיר אותה משתי סיבות א. הארוס מודה לדבריה. ב. ועוד הרי הלכה כרבן גמליאל במשנתנו (שאם היתה מעוברת וטוענת שנתעברה מאיש פלוני וכהן נאמנת). ואם כן גם בלא שהארוס מודה עלינו להתיר אותה.

הלכה כרבן גמליאל ואת לא תעביד וכו': אביי הבין את דברי שמואל כך: הלכה כרבן גמליאל שנאמנת, ורבן גמליאל עצמו הכשיר אותה דוקא באופן שרוב כשרים אצלה. ולכן מקשה אביי על רב יוסף שהרי ארוסה כל העולם פסולים אצלה מלבד הארוס, ואם כן באופן כזה יסבור רבן גמליאל שהיא לא נאמנת?

ולטעמיה: אך רב יוסף מקשה בחזרה על הסברו של אביי בדברי שמואל: מלשון שמואל 'הלכה כרבן גמליאל' משמע שהלכה שנאמנת גם ברוב פסולין, ואם כן מדוע אמר שמואל שלא שלא יעשה מעשה אלא רק ברוב כשרים? (ואם היתה כוונתו של שמואל שהלכה רק ברוב כשרים היה צריך לומר זאת במפורש).

אלא שבאמת רבן גמליאל הכשיר אפילו ברוב פסולין, וכך להלכה מדינא. אבל שמואל מחמיר שלכתחילה נאמנת רק ברוב כשרים, ובדיעבד גם ברוב פסולים. 'לכתחילה' - הכוונה כשבא כהן לשאול בבית דין האם להתחתן עם אישה זו כשהיו רוב פסולים אצלה. ו'בדיעבד' - אם כבר נשא אותה לא מוציאים אותה ממנו.

*

רמי ליה אביי לרבא: על דברי רבי יהושע במשנתנו שאישה מעוברת אינה נאמנת – מדבריו במשנה בעדויות.

אלמנת עיסה: אלמנה של אדם המוגדר כ'ספק חלל' (שנתערבו בו ספיקות כעיסה). דהיינו ישראלית שזרק לה בעלה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה ולאחר מכן מת,

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

ונמצא שהיא ספק גרושה (אם היה הגט קרוב לה) ספק אלמנה אם היה הגט קרוב לו). ומדובר שבעלה מת בתוך שלושה חודשים לגירושין והיא התחתנה עם כהן בתוך שלושת החודשים הללו, ונולד לה בן לאחר שבעה חודשים.

ונמצא שהבן ספק בן ט' חודשים לראשון, ספק בן ז' חודשים לאחרון. וכלומר שהוא 'ספק ספיקא' חלל. דהיינו ספק אם הוא בן ט' לראשון והוא כשר, או שהוא בן ז' לאחרון, ועדיין הוא ספק אם היא אלמנה שהיתה מותרת לכהן, או גרושה שהיתה אסורה לו ואז בנה הוא חלל. וכשהתחתן הבן עם אישה היא ספק חללה, וכשמת היא 'אלמנת עיסה' המוטלת בספק אם כשרה לכהונה. (-פירשנו על פי רבי יוסף טוב עם ברש"י).

ואלמנת עיסה זו מכשיר רבי יהושע, והטעם משום שאנו מעמידים את האישה על חזקת כשרות שלה ולא פוסלים אותה מספק לומר שבעלה היה חלל. ואילו לדעת רבי יהושע במשנתנו לא מעמידים אותה על חזקת הכשרות שלה ופוסלים אותה מספק?

א"ל הכי השתא: אשה שנישאת בודקת עם מי היא מתחתנת והאם הנישואין הללו כשרים, ולכן אנו נוקטים שהאימא של בעלה של האלמנה, שהתגרשה בספק והלכה והתחתנה עם כהן, ביררה קודם שהתחתנה וגילתה שהיא אלמנה ולא גרושה ולכן היא התחתנה איתו. אבל במשנתנו שמדובר באישה שזינתה, האם אישה שמזנה בודקת עם מי היא מזנה?

אמר רבא דרבי יהושע אדרבי יהושע קשיא: ואילו על רבן גמליאל לא קשה? והרי בסיפא של המשנה בעדויות הנ"ל אמר רבן גמליאל שאלמנת עיסה פסולה?

שלא להושיב בית דין על כך: לא להושיב בית דין להתיר אלמנת עיסה, כי הכהנים לא ישמעו לנו לקרב אותה ולהתחתן איתה, ויהא בזה בזיון לבית דין.

הגמרא מתרצת: לרבן גמליאל לא קשה - כי במשנה שלנו היא טוענת 'ברי לי שנבעלתי לכשר' ולכן מאמינים לה, אבל באלמנת עיסה אף אחד לא יודע מה היה שם, ולכן היא פסולה. ואילו לרבי יהושע לא קשה - כי במשנה שלנו יש רק ספק אחד: האם היא נבעלה לכשר או לפסול, ולכן היא פסולה. אבל באלמנת עיסה יש ספק ספיקא כנ"ל, ולכן היא כשרה.

הלכך: הגמרא מסכמת את טעם המחלוקת בין רבן גמליאל לרבי יהושע. לרבן גמליאל חזקה מאד טענת 'ברי' לקולא, וקלה מאד טענת 'שמא' לחומרא. ואילו לרבי יהושע חזק מאד ספק אחד לחומרא, וקל מאד ספק ספיקא שלא להחמיר בו.

*

ת"ר איזוהי אלמנה עיסה: הגמרא מביאה בתחילה את לשון הברייתא, ואחר כך מפרשת אותה. בדברי הברייתא יש דברים שנראים סותרים במבט ראשון והגמרא תפרש אותם.

כל שאין בה וכו': שהספק היחיד שיש באלמנה זו היא שבעלה היה ספק חלל, אבל לא ספק שבעלה היה ממזר, נתין, או עבד.

עבדי מלכים: כגון עבדים של שלמה המלך שהיו עשירים ובעלי כח והתחתנו עם בנות ישראל, וכן זרעו של הורדוס שהיה בתחילה עבד לבית חשמונאי ואחר כך גברה ידו ומלך, וזרעו התחתנו עם בנות ישראל.

אמר רבי מאיר: לכאורה הוא לא חולק על תנא קמא?

מכירין ישראל ממזרים שביניהם: ולכן לא חוששים לספק ממזרות, כי אם היה באמת ממזר היינו כבר יודעים עליו. אבל לא מכירים חללים שביניהם, ולכן ספק חלל חוששים לפסול אותו. לכאורה דברים אלו סותרים לרישא של הברייתא שאלמנת עיסה היא ספק חלל ומכשירים אותה.

אמר מר: הגמרא חוזרת ומקשה על הברייתא (את שתי השאלות הנ"ל ועוד שאלה נוספת):

מאי שנא הנך דאורייתא: מדוע ספק ממזר, נתין, עבד, פוסלים ואילו ספק חלל מכשירים. והרי כמו שהם פוסלים את נשיהם לכהונה מדאורייתא, כך גם חלל פוסל את אשתו מדאורייתא לכהונה. ואם כן היינו צריכים לאסור גם אשת ספק חלל?

ממזר צווח וחלל שותק איכא בינייהו: הברייתא אינה מדברת על אלמנת עיסה רגילה שעליה נחלקו רבי יהושע ורבן גמליאל. אלא מדובר באלמנה של אדם שכשהיו אומרים לו שהוא ממזר הוא היה מוחה, אך כשהיו אומרים לו שהוא חלל הוא היה שותק. ויש כאן שלוש דעות: תנא קמא, תנא קמא אליבא דרבי מאיר, רבי שמעון בן אלעזר אליבא דרבי מאיר.

לדעת תנא קמא: אלמנת אדם שכאשר מכנים אותו שהוא 'פסול' הוא שותק - היא פסולה בין אם כינו אותו 'ממזר', 'נתין', 'עבד', ואפילו 'חלל'. כי השתיקה שלו היא כהודאה. (ת"ק לא נקט מפורש 'חלל' כי לא ראה צורך לנקוט בכל הדוגמאות). ורק אלמנת עיסה שאנו מכירים את הסיפור שלו שאימו התגרשה ספק קרוב לו ספק קרוב לה וכו' כנ"ל - אותה אנו מכשירים.

לדעת תנא קמא אליבא דרבי מאיר: דוקא כשאומרים לו 'ממזר', 'נתין', ו'עבד' והוא שותק זה סימן שהוא מודה. אבל אם אומרים לו 'חלל' והוא שותק אין זו הודאה, כי לא אכפת לו שיחשדו אותו בכך. משום שחלל אינו פסול לבוא בקהל (ומותר להתחתן אפילו עם כהנת, רק שביניהם יהיו חללים). מה שאין כן ממזר נתין ועבד שפסולים לבוא בקהל הוא אמור למחות שלא יחשדו אותו בכך, ואם הוא שותק הרי זו הודאה.

לדעת רבי שמעון בן אלעזר אליבא דרבי מאיר: הוא אומר לתנא קמא דרבי מאיר: אם רבי מאיר מכשיר בשתיקה זה דווקא ממזר ולא חלל. כי מכירים ישראל ממזרים שביניהם ואין לו צורך למחות על כך, הדבר ברור שהוא לא ממזר כי לממזר יש קול. אבל כשקוראים לו חלל הוא כן היה אמור למחות, כי לא מכירים ישראל חללים שביניהם. ואם הוא לא מוחה, זה רק בגלל שהוא חושש שאם הוא ימחה יבדקו אחריו ויגלו שהוא חלל ויפסלו אותו מהכהונה. ולכן הוא מסתפק בכך (= מסתייה) שלא מוציאים אותו מהקהל על החשד שהוא חלל (כי אפילו אם הוא חלל הוא מותר בקהל), אבל אם הוא יצווח ויטען שהוא לא חלל, יבדקו אחריו ויגלו שהוא באמת חלל ואז יפסלו אותו גם מהכהונה. (לדעת רשב"א שתיקה אינה מתפרשת כהודאה, אלא כרצון להשתיק את הפרשייה).

וכך מתפרשים דברי רשב"א: אלמנת עיסה הכשרה, זו רק כשאנו מכירים את הספק שלה כנ"ל. ואמנם ב'ממזר ושתיק' כשרה, אבל ב'ממזר וצווח וחלל ושתיק' פסולה, כי מכירים ישראל ממזרים שביניהם ולא חללים.

(נמצא שרשב"א אליבא דר"מ מודה לתנא קמא רק ב'שתוק חלל' והוא חולק עליו ב'שתוק ממזר').

הא ת"ק אליבא דר"מ: הברייתא של 'שתוק ממזר כשר שתוק חלל פסול' - סוברת כרשב"א אליבא דר"מ. ואילו הברייתא של 'שתוק חלל כשר שתוק ממזר פסול' - סוברת כת"ק אליבא דר"מ.